MALTA

QORTI CIVILI, PRIM AWLA
MALTA

ONOR. IMHALLEF
PACE RAYMOND C.

Seduta tas-26 ta' Novembru, 2002

Citazzjoni Numru. 1797/2001/1

Carmelo Farrugia

vs

Josephine Haber

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-konjugi Farrugia zzewwgu fit-18 ta' Mejju, 1964, kif jirrizulta mic-certifikat taz-zwieg anness u mmarkat bhala Dokument "A".

Illi l-konjugi Farrugia sseparaw konsenswalment permezz ta' kuntratt ppublikat fit-18 ta' Frar, 1982.

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewwga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali tieghu.

Illi ghalhekk, l-imsemmi zwieg huwa null u bla ebda effett ai termini tal-**artikolu 19 (1) (d) u l-artikolu 19 (1) (f) tal-Att XXXVII tal-1975 li Jirregola z-Zwigijiet**

Illi attur talab li l-konvenuta tghid ghaliex din l-Onorabbli Qorti m'ghandhiex:-

(1) Tiddikjara u tiddeciedi billi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta huwa null u bla ebda effett fil-ligi ai termini tal-**artikolu 19 (1) (d) u/jew (1) (f) tal-Att XXXVII tal-1975 li Jirregola Zwigijiet.**

Bl-ispejjez u l-konvenuta ingunta minn issa in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol 3 u tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol 4 u 5 tal-process;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta a fol 12 fejn gie eccepit:-

1. Illi filwaqt Ii hemm qbil li hemm ragunjiet sufficjenti skond il-ligi Ii jirrendu z-zwieg ta' bejn il-kontendenti wiehed null u minghajr ebda effett fil-Ligi, izda dan pero' minhabba ragunijiet unikament u esklussivament imputabbli lill-attur u liema ragunijiet ma' huma bl-ebda mod attribwibbli IiIl-eccipjenti li allura m'ghandha ssofri ebda spejjez.

2. Salvi eccezjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez kontra l-attur.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista ta' xhieda a fol 12 u 13 tal-process;

Rat il-verbali tal-4 ta' Gunju 2002 fejn inghata digriet tal-affidavit tal-partijiet t'erbghin (40) jum kull wiehed u l-kawza giet differita ghas-sentenza ghas-26 ta' Novembru 2002.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET

(A) PRINCIPJI LEGALI.

Illi dawn il-premessi huma kkontemplati fl-**Artikolu 19 (1) (d) u (f) u tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` l-**Att dwar iz-Zwieg**.

Illi l-attur issottometta illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-**Artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:

"(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:

"*Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties, which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring*"

(***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993)**, p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.,*** op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:

*"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard –** P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha impossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed*

jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana**" – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995); "**Theresa Mangion vs Keith Mangion**" (P.A. (RCP) 30 ta' Dicembru 2002 Cit Nru: 356/01/RCP).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"*Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" … … … richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che … … … si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita*" (**Forum, 1990**, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia inghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza "*non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena*" (***Pompedda, M.F.,*** "**Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia*,**

“Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico” (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **“Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fis-sens ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *“fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma’ diskrezzjoni ta’ gudizzju” (ara, “**Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri”**, P.A., 10 ta’ Novembru 1995).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *“Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju* (***“Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt”***, *P.A., 15 ta’ April 1996)”*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f’dan is-sens, fost ohrajn, ***“Jacqueline Cousin vs Bernard Simler”***, P.A., 3 ta’ Gunju 1998; ***“Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar”***, P.A. 19 ta’ Ottubru 1998; u ***“Carmelo Grima vs Mary Andrews”***, P.A. 2 ta’ Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"*La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)*" (***Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"*Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente*

uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (*ibid.* pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li inghad li:-

"*… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole*" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibilta` li wiehed jaqdi *ossia* jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilta` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifika fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` "*di intendere e/o di volere*". "*L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*", jghid il-***Bersini***, "*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*" (op. Cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.,*** op. Cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000) u **"Anna Galea vs John Walsh"**, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love"*.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama**

Sadalah vs Doris Tanti" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

19 (1) (f) "*jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg*".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee` Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"*Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu immedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens*".

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed**

Mohamed Ibrahim El Shimi" (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-attur allega fl-affidavit tieghu tad-19 ta' Lulju 2002 li huwa kien iltaqa' mal-konvenuta fis-sena 1960 u meta beda johrog maghha, din kellha hafna sikkatura mill-genituri taghha tant li kien jibghat wiehed minn hutha maghhom meta johorgu u ghalhekk kellu jidhol ghandhom; f'dan iz-zmien huwa xorta baqa' jiffrekwenta tfajliet ohra tant li sar ihobb tfajla ohra Rosemary, izda li kollox thassar peress li huwa kien Pulizija u l-familja taghha opponiet ghaz-zwieg mieghu. Sostna li huwa baqa' biss mal-attrici ghaliex ried jikkuntenta lill-ommu li kellha pjacir bil-konvenuta.

Illi fuq insistenza ta' missierha l-konvenuta bdiet taghmel il-preparamenti ghat-tieg, ghalkemm huwa qatt ma kellu relazzjoni intima maghha bhal me kellu ma' tfajliet ohra. Huwa sostna li qatt ma ried jizzewweg lill-konvenuta tant li spjega ruhhu b'dan il-mod:-

"kont naf li ghalkemm kien hemm din ir-rabta ta' fedelta' u lejalta' lejn xulxin jiena ma stajtx nassumi dawn id-dmirijiet tieghi bhala ragel mizzewweg u lanqas ma kont ippreparat li nerfa' l-obbligi u r-responsabilitajiet li jgib mieghu dan iz-zwieg".

Illi huwa sostna u ammetta li baqa' sa' mill-ewwel gimghatejn taz-zwieg ikollu relazzjonijiet extra konjugali ma' nisa ohra u dan meta kien johrog wahdu kull gimgha b'mod regolari, fejn anke gieli dam b'relazzjoni wahda anke sentejn u jiddiskrivi dawn ir-relazzjonijiet bhala serji.

Illi ghalkemm kien f'din is-sitwazzjoni huma xorta kellhom tifla Denise, u dan wara li skond huwa ippressatu l-mara tieghu; ghalkemm ir-relazzjonijiet intimi ta' bejniethom waslu kwazi fix-xejn hames (5) snin wara l-istess konvenuta harget tqila.

Illi l-istess attur jammetti wkoll li bejn t-twelid ta’ l-ewwel tarbija u it-twelid tat-tieni tarbija huwa kellu relazzjoni ma’ mara armla bl-isem Diane, u kien johrogha anke mal-mara tieghu ghaliex kien jghidilha li kien jithassarha; kellu relazzjoni intima maghha u jghid li kellu x’jaqsam maghha meta martu kienet hdejh. L-unika raguni li qal li zammitu d-dar kien biss il-fatt li l-konvenuta kienet theddu li tiehu t-tfal f’istitut.

Illi l-affarijiet damu sejrin hekk ghall sittax (16) il-sena shah, sakemm darba qalilha li kien sejjer Ghawdex u minflok mar l-Ingilterra ghaliex dak iz-zmien kien qed jiffrekwenta wahda Ingliza; peress li ma setghax jigi lura Malta mill-ewwel ghaliex ma sabx *flight,* u b’hekk il-mara indunat li kien ghal darba ohra gidbilha u ghalhekk sakkritu barra billi bidlet is-serratura. Ftit wara sseparaw.

Illi min-naha taghha **l-konvenuta** fl-affidavit taghha tat-23 ta’ Ottubru 2002, ikkondfermat il-gran parti mill-istorja kif irrakkonta l-attur, almenu dwar dak li kienet taf hija proprju, u cioe’ li l-attur qatt ma kien interessat fiha, li kien johrog maghha u xorta baqa’ johorg ma’ tfajliet ohra anke waqt l-gherusija taghhom, kienet taf li l-attur jghidilha li qieghed xoghol meta ma jkunx veru, u li qatt ma kellhom relazzjoni ta' intimata bejniethom.

Illi jidher ukoll li ghalkemm l-konvenuta ittamat li l-attur jinbidel maz-zwieg u jkun fidil lejha, dan ma sehhx ghaliex l-attur xorta baqa’ jiffrekwenta nisa ohra, u fost dawn semmiet lil wahda ingliza li esebiet ittra taghha bhala Dok. “JV1”.

Illi dwar l-animu li bih hija dahlet ghaz-zwieg sostniet:-

“sa qabel ma zzewwigna ahna la qatt konna tkellimina fuq iz-zwieg, la fuq preparazzjoni, la fuq tfal u lanqas fuq id-dmirijiet u l-obbligi taz-zwieg……….Id-decizjoni li nizzewgu giet f’daqqa minghajr ma konna qed nippjanaw ghaliha. Fil-fatt lanqas biss konna nafu xejn fuq x’ser naghmlu. La qatt tkellimna fuq tfal, fuq dmirijiet taz-zwieg, fuq il-hajja mizzewga, la qatt ippjanajna flimkien.

M'ghamilna xejn. Lanqas biss konna nikkomunikaw ma xulxin u llum nirrejalizza li fil-fatt ahna lanqas biss konna nafu lil xulxin, la hu ma jaf x'inhobb jien u lanqas jien ma naf xi jhobb hu. Illum nirrealizza li kif tista' tizzewweg jekk lanqas hemm minimu ta' kommunikazzjoni?"

Illi l-konvenuta ssostni li kienet taf li zewgha kellu relazzjonijiet intimi kemm qabel u kemm wara z-zwieg, u li kien jghidilha li huwa xoghol meta ma jkunx. Sosniet li rabbiet it-tfal, hadmet id-dar u anke mexxiet *store* wahedha, ghaliex zewgha kien jghidilha li kien xoghol. Ippruvat *'tirranga'* s-sitwazzjoni billi jkollhom tarbija ohra, izda kollu ghal xejn, anzi l-istorja marret ghal aghar ghaliex beda johrog jixrob fil-*bars* ma' hbiebu u jmur lura xurban, u anke gieli kien vjolenti. Meta skopriet l-ittra esebita bdiet il-proceduri ta' separazzjoni u kecciet litteralment lil zewgha mid-dar u fis-17 ta' Frar 1982 sar il-kuntratt ta' separazzjoni konsenswali ghalkemm wara ghamel zmien lanqas ihallas manteniment. Waqghet f'*depression* u ghaddiet minn zmienijiet difficli sakemm iltaqghet ma' persuna li saret vicin hafna tieghu u wara erbgha (4) snin johorgu flimkien illum jghixu flimkien ukoll, waqt li skond hija l-attur baqa' bl-istess hajja.

Illi mill-provi hawn fuq prodotti jidher li l-attur qatt ma kellu intenzjoni li jirrispetta l-istitut taz-zwieg, u dan kemm bl-agir tieghu u kemm fi kliemu, meta huwa appertament jghid li qatt ma ried, u lanqas xtaq li jkun fidil lejn martu. Fil-fatt ix-xhieda kollha prodotta f'din il-kawza hija sensiela ta' inganni prattikati mill-attur fuq martu sabiex huwa jkollu il-hin u c-cans sabiex ikollu relazzjonijiet intimi u xi drabi anke twal ma nisa ohra, u dan ghal diversi drabi, kemm waqt l-eghurisija u kemm tul iz-zwieg kollu.

Illi l-Qorti hija perplessa pero' kif l-istess konvenuta qaghdet ghal dan kollu ghal dan it-tul ta' zmien, stante li ma jidhirx li kien hemm lanqas perjodu wiehed fejn l-attur, tul ir-relazzjoni tieghu mal-konvenuta, kien xi darba lejali lejha. Huwa zzewweg anzi taht il-kondizzjoni li huwa xorta wahda kien ser jibqa' jiffrekwenta nisa ohra, u ghalkemm dan il-kliem ma qalux, jidher car li din kienet l-intenzjoni

specifika tieghu, tant li hekk agixxa bla ebda rimors ta' xejn kemm qabel u kemm wara l-istess zwieg.

Illi huwa ovvju li tali kundizzjoni ma hemmx bzonn li tigi mitkellma jew imlissna sabiex wiehed jghid li kienet tezisti; u dan qed jinghad apparti l-ammissjoni tal-attur f'dan ir-rigward, ghaliex b'eghmilu l-attur kien konsistenti, li ma riedx jassumi l-obbligi ta' fedelta' u imhabba fiz-zwieg, izda ried li jibqa' liberu sabiex ikollu relazzjoni ma min kien irid huwa, bla ebda minimu ta' rispett lejn martu.

Illi certament dan kollu jissodisfa l-bazi tat-talba attrici ghall-annullament taz-zwieg kemm skond id-disposizzjonijiet tal-**artikolu 19 (1) (d)** minhabba li l-kunsens tieghu kien affett b'difett serju ta' diskrezzjoni fuq il-hajja mizzewga u fuq id-dmirijiet u d-drittijiet essenzjali taghha tant li l-element ta' imhabba kien ghal kollox nieqes mill-attur fil-konfront tal-konvenuta, li wasslu sabiex jittradiha konsistentement tul il-permanenza kollha maghha, u kemm skond dak stipulat fl-**artikolu 19 (1) (f)** stante li l-attur eskluda posittivament l-element ta' lejalta' lejn martu fil-hajja mizzewga, u dan bl-iktar mod car u palez possibbli.

Illi hawn japplika dak li 'nghad fis-sentenza **"Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar nomine"** (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) u cjoe':-

"meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, alavolja hu kapaci jghati il-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewwga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewwga, cioe', issimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewwga, u cioe' saret simulazzjoni parzjali".

Illi ssir riferenza ghas-sentenza fl-ismijiet **"Mario Testa vs Luoise Testa Polster"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002) fejn inghad li:-

*"fil-fatt din il-Qorti taqbel mal-istess definizzjoni u fil-fatt wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19(1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirnizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta' l-kunsens tieghu kien gja mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament taz-zwieg".*

Illi ghal dak li jolqot l-kuncett ta' *"l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga",* u cjoe' simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **"Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et"** (P.A. (NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-*"kommunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubilita' tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied.* L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza **"Aquilina vs Aquilina"** (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza **"Grech vs Grech"** (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-*"Consortium Vitae"* tikkomprendi zewg elementi u cioe' l-imhabba konjugali u r-responsabilita' tal-familja. Kif qalet il-Prim'Awla tal-Qorti Civili fid-decizjoni **"Magri vs Magri"** (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-"Consortium Vitae" hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-"Consortium Vitae" tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilita' tal-familja."

Illi fil-fatt l-element ta' l-indossubilita' taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-ligi Maltija tippresuponi *'iuris tantum'* dan l-element ta' indossolubilita' fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (op.cit p164-165), jispjega car li *"indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power".*

Illi dan kollu japplika ghall-kaz *de quo* u jidher mill-provi li l-attur qatt ma kellu l-intenzjoni u wisq inqas ta l-kunsens tieghu sabiex verament jidhol fir-rabta ta' zwieg veru mal-konvenuta, u dan peress li huwa qatt ma kien intenzjonat li joqghod ghar-regoli u precetti tal-istess zwieg, u dan mill-mument li huwa ltaqa' mal-attrici, fil-mument tac-celebrazzjoni taz-zwieg, u dan baqa' konstanti sal-mument li z-zwieg sfaxxa b'infedelta' medessima tieghu, u ghalhekk it-talba attrici ghandha tigi milqugha ghar-ragunijiet imputabbli lill-attur *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta 'nkwantu inkompatibbli ma dak fuq premess u deciz, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

(1) Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta fit-18 ta' Mejju 1964 huwa null u bla ebda effett fil-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Att XXXVII tal-1975 li Jirregola z-Zwigijiet.**

Bl-ispejjez kollha ghall-istess attur stante li huwa responsabbli ghall-istess nullita' taz-zwieg.

Moqrija.

Onor. Imhallef Raymond C. Pace LL.D.
26 ta' Novembru 2002.

Josette Demicoli.
Deputat Registratur.
26 ta' Novembru 2002.